

JOSIP OSTI

Gospod Stjepan M.

Vsak dan sem odhajal do prvega vogala, stal pred trgovino strica Nikole in gledal, kako gospod Stjepan M. v zgradbi čez ulico točno ob deveti uri odpira okno svojega stanovanja in hrani golobe. Preden je po pločevinasti okenski polici razsul zrna koruze, ki jih je, suh in sivolas, zajemal z majhno dolgo-prsto pestjo iz papirnate vrečke, so se k njegovemu oknu spuščali golobi s streh sosednjih hiš in vzletali tisti, ki so se dotlej sprehajali po ulici. V trenutku se je od te množice golobov, ki so se jim peruti križale in telesa zaletavala, skoraj zmračilo in ni bilo videti ne gospoda Stjepana ne okna. Potem so eni zobali iz njegovih dlani, drugi so se drenjali in kljuvali zrna z okenske police, da je ropotalo od udarcev njihovih kljunov. Nekateri so se izurili in v zraku lovili zrna, ki so padala z roba okna ali iz kljunov drugih golobov, nekateri pa so se spuščali na ulico in tekmovali za padla zrna. Nepremično sem stal in gledal. V obraz mi je pljuskal zrak, ki so ga vzvalovile golobje peruti. Plapolali so moji do ramen dolgi lasje. Medtem ko sem jih odmaknil z oči, je gospod Stjepan izginil z okna. Golobi so se še nekaj časa zbirali in drenjali, potem pa so se vračali tja, od koder so prišli. Vzletali so na strehe sosednjih hiš ali se spuščali na ulico ter se zibajoče sprehajali med nogami mimoidočih.

Ob nedeljah je gospod Stjepan vedno ob istem času hranil golobe na širokem pločniku pred hišo. Takrat se jih je okrog njega zbralo več kot običajno. Pristajali so mu na ramah in razširjenih rokah. Celo na glavi. Na poševni črni baretki, s katero je pokrival razkuštrane sive lase. Jedli so mu z dlani. Nekateri tudi iz ust.

Praden se je pojavil, najpogosteje v čisti beli srajci, sem že stal na istem mestu, samo ob nedeljah svečano oblečen. Babica me je vsako soboto okopala in mi umila lase z lipovim čajem, da bi bili svetlejši, mehkejši in bolj sijoči. Ob nedeljah me je oblačila kot ob redkih dneh, ko sem se videl z očetom, ki takrat ni živel z nami in me je ob dogovorjenem dnevu peljal vedno po isti poti na sprehod in v slaščičarno, na torte. Takrat sem bil videti tak kot na že zbledelih fotografijah iz tistega časa, ki so bile shranjene v družinskem albumu: v rjavi tirolski oblekici z gumbi iz jelenjih rogov, z belimi nogavicami in belimi platnenimi teniskami, namazanimi s cinkvajsom.

O gospodu Stjepanu M., ki je živel samotarsko, nisem veliko vedel. Govorili so, navadno šepetaje, da se je po dolgem tavanju po svetu umiril v Sarajevu. Nihče ni vedel, od kod ima bogato zbirko jedilnih listov, porcelana, kristala in jedilnega pribora s celega sveta in iz različnih časov, ki je bila deloma razstavljena v izložbi ob vhodu v njegovo hišo. Eni so govorili, da so slišali, drugi pa, da zagotovo vedo, da je kot kuhar delal v mnogih največjih hotelih po svetu, na čezoceanskih ladjah, pa tudi na dvorih. Marsikdo je verjel, da mu je to ostalo od nekakšne družinske dediščine, nekateri pa so dvomili, da je do stvari prišel na pošten način.

Gledal sem, kako gospod Stjepan hrani golobe, z nič manjšim čudenjem pa sem opazoval razstavljeni del njegove zbirke. Obraz sem kar pritisnil ob umazano šipo izložbe. Dih mi je meglil pogled na jedilne liste, razširjene kot pahljače, ki so bili različnih velikosti, natisnjeni na papirusu, strojeni koži, povoščenem platnu, svili in na raznih vrstah papirja. Napisani so bili v latinici in cirilici, gotici, arabščini, hebrejščini, armenščini in kitajščini. Z velikimi in malimi, ostrokotnimi in zaobljenimi, enostavnimi in okrašenimi, tiskanimi in pisanimi, enobarvnimi in raznobarvnimi črkami. Kadar so se začenjali z inicialkami, sem v ornamentiki uganjeval in razbiral rastline, skrite in težko prepoznavne ptice in živali, človeške obraze in like. Odkrival sem porcelansko-mlečni, prozorno-kristalni in srebrno-starinski svet poslikanih skled, krožnikov in skodelic, kozarcev in bokalov, peharjev in filigransko izdelanega pribora. Prerival sem se skozi goščavo velikanskih krošenj, prepolnih pisanih papagajev. Stopal sem čez polje, obraščeno s perunikami nebeško modre barve. Bredel sem po plitvini, obkrožen s cvetočimi lokvanji. Šel sem po senčni gozdni potki. Po ostrem skalovju ob morju. Po mahu rajskih vrtov. Sklanjal sem se pod težkimi vejami cvetočih češenj. Okrog mene je snežilo cvetje ... Hodil sem po prstih. Kratko malo lebdel. Ustavljaj dih. Da ne

zbudim spečega leva. Da se ne razbeži krdelo konj. Da ne zafrfotajo čaplje. Ne poleti sokol z roke konjenika. Ne krikne pav. Da se ne odkotali jajce iz račjega gnezda. Zadrhti krvavo sonce, zapleteno v jelenove rogove. Zaječi struna mandoline, pobožana s pišem vetra. Skrije goloto kopalka. Se zbudijo premrli ljubimci. Kane solza iz očesa križanega z živo rano na levi strani prsi ...

Ure in ure sem lahko stal, tako v poletni vročini kot na zimskem mrazu, pred neizčrpno čarovnijo eksponatov gospoda Stjepana, ki so me s čudovito močjo in na nevidnih krilih nesli z enega konca sveta na drugega, iz enih časov v druge. Babica je pome pogosto pošiljala teto. Pome in po teto pa strica. Potem je sama prišla po nas tri, ker so me, posamično in vsi skupaj, komaj prepričali, da se odlepim od izložbe in grem domov. Pogosto so me morali kar odvleči.

Nekega dne je v naše kletno stanovanje pritekla razburjena prijateljica moje babice, šestdesetletna gluhonema gospodična Anastazija, neposredna potomka grofov Zrinjskih, ki se je preživljala z delom po hišah. Enkrat tedensko, vsak četrtek, je prihajala k gospodu Stjepanu. Pospravljala mu je stanovanje. Odnášala umazano, prinašala čisto perilo ... Krilila je z rokami, krožila z očmi in spuščala nerazumljive glasove. Babica jo je mirila z besedami in kretnjami, s katerimi sta se tudi sicer sporazumevali. Ponudila ji je stol in ji prinesla kozarec vode ter kocko sladkorja. Gospodična Anastazija, ki je nisem smel klicati gospa niti v njeni odsotnosti, je za kratek čas sedla, dala v usta kocko sladkorja in spila vodo, potem pa skočila s stola in spet gestikulirala z rokami, udarjala z dlanjo po čelu, napenjala oči, delala različne grimase ... Babica ji je odgovarjala z nekaj mirnejšimi kretnjami, na moja vprašanja, kaj pravi gospodična Anastazija, pa mi je razlagala pomen njenih gest.

Gospodična Anastazija je iztegnila roki proti babici, kot da jo bo objela, pogledala v strop, se tolkla s pestjo po prsih, dvignila palec, potem ga zvila, iztegnila štiri prste, dva, prvega in zadnjega, privila k palcu, pomignila s kazalcem in sredincem, pokazala vseh deset prstov in jim dodala še dva, korakajoč na mestu, kot da se vzpenja po lestvi, s prsti obeh rok pokazala, kot da nekaj prši s stropa in se pobožala po laseh. To je z babičinimi besedami povedano pomenilo: "Draga moja, Bog mi je priča, da sem danes okrog poldne, kot običajno ob četrtekih, šla delat in se vzpela po ozkih lesenih stopnicah do stanovanja gospoda Stjepana, ki ima lase kot sneg." Potem je s kazalcem odmaknila samo njej vidno zaveso, prestopila nevidni prag, se

za korak umaknila, udarila ob rob mize, s katere je padel prazen kozarec in se razbil na koščke. Babica je odmahnila z roko in ji dala vedeti, naj se ne meni za to in naj nadaljuje. Spet je pokazala, kako sneži na lase, uprla prst v stol z naslonjalom, prekrizala roke na hrbtu, obrnila dlan, zvila kazalec in pomigala z njim, kot če nekoga kličemo k sebi brez besed, segla po nedrih, kot da bo izvlekla denarnico, zamahnila, kod da bo udarila babico, potem pa pogledala v kuhinjsko kredenco, v babičino posteljo in kot ponorela iz rok nekaj metala na tla, parala, stresala ... Mahala s kazalcem. Zmečkala rob krila in ga dala v usta ... Babica se je križala. Ni mogla verjeti svojim ušesom. Pojasnila mi je, da je gospodična Anastazija, ko je prišla do stanovanja gospoda Stjepana, večkrat pozvonila. Ko predolgo ni nihče odprl, je potrkala, potem pa prišla za kljuko in odprla vrata, ki sploh niso bila zaklenjena. Ko je vstopila, se je umaknila, kajti zagledala je gospoda Stjepana, ležečega na tleh, s pomodrelimi rokami, prekrizanimi na hrbtu in privezanimi k naslonjalu stola, v usta je imel zatlačeno cunjo, obraz je bil pordečel, z nabrekli žilami na čelu in vratu. Ko ga je odvezala in mu je uspelo zajeti sapo, ji je povedal, kaj se je zgodilo.

Zjutraj, preden je nahranil golobe, sta v stanovanje, odklejneno, da bi ona lahko vstopila kot vsak četrtek, planila fanta z nožema v rokah. Zahtevala sta denar in zlatnino. Ko je rekel, da nima ne enega ne drugega, sta mu grozila, da ga bosta zaklala, če ne pove, kje skriva dragocenosti. Ponovil je, da nima niti prebite pare, kajti za življenje ne potrebuje veliko, samo toliko, da ima kdaj pa kdaj kaj za pod zob. Niti hrane za golobe ne kupuje. Vsako leto mu kmet prinese nekaj vreč koruznih zrn. V zahvalo, ker je njegovemu očetu pred davnimi časi na enem od svojih potovanj v Ameriko odnesel pismo in nekakšen družinski amulet, zavit v časopisni papir. Živi od dobrote drugih. Ne plačuje niti gospodični Anastaziji, ki mu enkrat tedensko pospravlja stanovanje. To delo je všteto v plačilu, ki ji ga daje stari odvetnik Szabo za čiščenje njegovega urada. Z njim se je srečal, prvič in zadnjič, pred petdesetimi leti v nekem carigraj-skem bordelu.

Nista mu verjela. Grozila sta mu. Klofutala sta ga. Mu prislanjala rezilo noža na grlo. Potem sta začela preiskovati stanovanje. Razbijati posode, ki jih je bilo v stanovanju desetkrat več kot v ulični izložbi, pri tem govorila, da tisti, ki je tako dolgo živel in toliko prepotoval, živi pa kot revež, zagotovo leži na denarju. Pod nogami so jima hrskale črepinje kitajskih vaz, indijskih skled, baročnih krožnikov, srednjeveških svečnikov,

steklenih dvorskih peharjev ... Razparala sta žimnico in blazine. Po tleh se je razsula morska trava, po zraku je letelo gosje perje ...

Ko se je gospodična Anastazija prenehala kot v transu vrteti sredi naše kuhinje in me je minil strah, da bo, krileča z rokami, poskakujoča in ropotajoča z nogami, razbila vse v stanovanju, se je udarila po čelu, potrkala po zraku, kot da je kos ledu, podrla stol in se nasmejala, oči so se ji vedro zasvetile, izpustila je vesel glas, podoben ihtenju. Lahko si misliš, draga moja, kaj se je zgodilo potem. Ko je starejši fant, tudi sam na koncu potrpljenja, prenehal brzdati in odvrčati mlajšega, ki je gospodu Stjepanu vse pogosteje prislanjal nož na grlo in nakazoval, da bo povlekel z njim, je potrkalo. Napadalca sta se zdrznila. Ko pa je začelo trkati vse pogosteje in glasneje, sta pobegnili iz stanovanja. Ko se je gospod Stjepan hotel rešiti, se je zrušil na tla skupaj s stolom. Tako ga je našla gospodična Anastazija.

Ko ga je odvezala in mu pomagala na noge, je vzel iz ust umazano cunjo, ki bi ga bila skoraj zadušila. Preden ji je karkoli pojasnil, je stopil k oknu, ga odprl in začel hraniti golobe. Dal jim je več koruze kot običajno. Ker se to jutro ni pojavil na oknu točno ob deveti uri, tako kot vsak dan, so mu s trkanjem s kljuni po okenski šipi rešili življenje.

Ko je povedala babici, babica pa meni, kaj se je ta dan zgodilo v stanovanju gospoda Stjepana, je gospodična Anastazija zaploskala z rokami tako močno, da se mi je zdelo, da bo poletela. Pobrala je stol, ki ga je bila podrla. Z olajšanjem je sedla nanj in potem v miru, kot vsakič, ko je prišla k nam, z babico spila kavo. Njun nadaljnji pogovor me ni zanimal.

Od takrat sem mislil na ta dogodek vsakič, ko sem stal na vogalu trgovine strica Nikole in gledal, kako gospod Stjepan M. hrani golobe, po njem pa si mimoidoči nastavljajo ure. Pred očmi se mi je pojavil vsakič, ko sem zrl v njegovo izložbo z jedilniki, posodami in jedilnim priborom, do katerih je prišel kdo ve kje in kdo ve kako. Posebno pa takrat, ko sem videl gospodično Anastazijo, ki je, po zlomu noge zaradi poledice, vse poredkeje prihajala na obisk k moji babici. Pogosto sem se ga spominjal tudi pozneje, še takrat, ko so bili gospod Stjepan, gospodična Anastazija in moja babica že zdavnaj mrtvi.